

Fahira Fejzić-Čengić

Fakultet političkih nauka, Odsjek komunikologije/žurnalistike,
Sveučilište u Sarajevu
fahira.feizic.cengic@gmail.com

Vječita suvremena žudnja – uspjeh kao propast Ne može biti mislilac, znanstvenik, filozof niti gnostik nitko tko nije skroman

Sažetak

Tko se rastavi finim spoznavanjem opni oko sebe i kidanjem njihovih sebičnih nakana, rastavit će se od raznih pogrešaka, grijeha, i imat će uvida kako su se nebo i zemlja rastavili pa svako svoju ulogu obavlja, a istovremeno se približava bitku onako kako se zjenica približava bjeloočnicama. Samo dva mala očna kapka su dovoljna da se prekrije najširi horizont koji smo sposobni promatrati u ljetnim večerima kad nam se čini da vidimo najdalje. Pa i cijeli svijet da nam stane u zjenice, u vid očinji, tek dva mala kožna kapka ih prekrivaju i mi ništa osim mrkline ne vidimo sve dok ih ponovo ne podignemo. Kako jednostavna a kako velika lekcija stanuje u ovome primjeru.

Ključne riječi: uspjeh, ego, skromnost, ljubav, srce, elitističko znanje, samospoznaja, spektakl.

U suvremenom životu ljudima je riječ uspjeh, konstatacija - uspjeti, biti uspješan, potom i biti poznat, situiran, bogat, možda čak i sretan među najpoželjnijima, tako da život suvremenog čovjeka podsjeća na pijacu želja, pijacu potražnje. Svi su okrenuti na trg, na tu pijacu¹⁶¹, plac, trgovište. Svi se tamo okupe kako bi tražili, iskali, prebirali, te ako pronađu traženo domalo se razilaze. Potom napuštaju to javno mjesto.

I tako iz dana u dan, s tim što je pijaca suvremenog čovjeka i institucija, poduzeće, korporacija, učilište, banka, kavana, restoran... Procjena je da svako onaj koji pokupuje željeno na pijaci života, koji postigne najvišu stepenicu u uspinjanju u instituciji, poduzeću ili korporaciji, tko pak na učilištu dosegne najviše formalno zvanje, tko je najodgovorniji u banci – za sve njih se kaže da su uspjeti. Procjena je isključivo materijalne vrste. Svaki korak koji se spominje kao uspjeh je veća količina novca, prestiža, bogatstva. U ponuđene kriterije se ne sumnja. Kvantifikacije su najvažniji oblici procjena uspjeha, uspješnosti, potom poznatosti, bogatstva. Najvažniji podaci o ljudima su oni koji ih svrstavaju u milijunaše i sve više u milijardere. Tko se uspne na ljestvicu takvih postaje najcjenjeniji, važan, prepoznat, poželjan član društva. Nedavno se jedna ženska osoba iz svijeta muzike ili sličnog djelovanja primakla milijarderima i ono novca što joj nedostaje obećali su joj pokloniti njeni poklonici, 'fanovi' kako se kaže u novogovoru. Ideja bogatstva kao najvažnija ideja našeg doba tako i prosječne i siromašne slojeve primiče sjaju i blještavilu makar kao sluge ili poslugu milijarderke. Nešto slično smo mogli upoznati u ranijim historijskim epohama kao robovlasnički odnos roba-vladara, sluge-gospodara, ili nešto kasnije kao odnos kmeta-feudalca, sluge-veleposjednika, s tim što smo te ranije primjere mahom stavljali pod oštricu kritike takovrsnih društvenih oblika kao nazadne, neprimjerene, nadmašene i dakako zaostale, a naša nam se suvremena zaostalost čini primamljivom, lijepom i poželjnom.

Svako vrijeme ima svoje iste ili identične dileme kao oprimjerenu povijest ali ih samo u svojoj zbilji glorificira.

Kad je u pitanju materijalno posjedovanje ili bogatstvo, vlastito, osobno ili grupno pa i društveno, valja imati na umu da je pitanje nafake¹⁶², imanja ili nemanja zadato i to najmanje prije četiri tisuće godina od stvaranja prvog čovjeka. Ovaj aksiom je pometen, zaboravljen i uslijed toga proizvodi beskrajne frustracije i muke suvremenim ljudima koji se neprestano slamaju u traganju za imetkom, posjedovanjem, nafakom. Ta strepnja za bogatstvom, za posjedom gotovo je bizarna. Zastrašujuća je i opterećujuća. Posebice s razvojem moderne ekonomske misli i prakse prema kojima je bruto proizvod i osobno bogatstvo mjera svih mjerivosti, jedini valer¹⁶³ i temeljna vrijednost naše moderne civilizacije, ali nažalost i njoj pripadajuće moderne kulture, i njena postignuća se mjere samo materijalnim i statističkim valerima, parametrima, brojkama, ciframa, podacima, statistikama. Otuda je očito da je moderni čovjek gotovo neizmjereno postao ovisan o stvorenjima,

161 tržnica

162 Riječ *nafaka* arapskog je porijekla, višeznačna je, hrana, jelo; ljepota, radost; sudbina, može se reći da svatko ima svoju *nafaku*, da će svakoga stići njegova *nafaka*

163 Valer, od franc. *valeur*, vrijednost

dakle ljudima od moći, o bogatašima, o novcu, o bezbrojnim parama, zlatu, srebru, nafti, rijetkim draguljima, mineralima...jednom riječju kazano – moderno doba i moderni čovjek su previše ovisni o materijalnim bogatstvima. Sa stajališta pojedinca nema veće sreće i snage neovisnosti od zanemarivanja upravo ovog težišnog momenta u promišljanju i ponašanju. Naime, time stvorena ovisnost o ljudima nameće se kao *dogma postojanja*. Kao sveti gral ili pristupni idol suvremenosti. I prosječni siromašak današnjice kuca na bezbrojna vrata zaboravivši da je kucanje potrebno samo na jednim – Gospodarevim vratima. Ovo je najparadoksalnije promatrati kod formalnih vjernika. Oni ističu svoju oslonjenost na vječne istine, na univerzalne božanske maksime, ali im praksa upravo tome ne odgovara. Potpadaju pod masovno ponašanje, masovne strahove, masovnu propagandu i počinju kao i barbari kucati na stotine vrata, počinju kukati, prestaju zahvaljivati, prestaju vjerovati. A na zaboravljenim i zatvorenim vratima se nalazi tajna. Tajna njihova uspjeha. Uspjeh naime mora imati tajnu. Bez tajne uspjeh ne postoji. Posebno eshatološki kao univerzalni uspjeh. Golema tajna na vratima Gospodarevim čeka da ju se prepozna, ne bi li se vrata makar odškrinula. Tajna uspjeha.

Kako nekoć tako i danas. Za Postojanje nema razlike, sve je Postojanje cjelina univerzalna i nedjeljiva.

Prvi korak ka otvaranju zlatne tajne je više davati a manje iskati. Davati i od najmanjeg imetka. I opet davati. Bez traženja i kukanja. Bez škrtičluka¹⁶⁴ i bez straha. Zanimljivo je da suvremeni čovjek što ima više historijskih spoznaja o prolaznosti i propadanju predašnjih generacija, moćnika i carstava kao eha cjelokupnoga postojanja, to više ljubi vlastitu moć i više strahuje za vlastitu moć. Prosto je nevjerovatno s koliko ljubavi i žudnje prihvaća svaki svoj dnevni tren ne situiravši ga u cjelinu trajanja. Stoga su kako drevni tako i eventualni suvremeni mudraci, ako ih ima, svjesni da je pamet čovjeka sadržana upravo u ovoj spoznaji – prolazni smo, trošni smo kao ljudski rod, kao jedinke i naša žudnja za moći i bogatstvom je odraz nedostatka stvarne pameti. 'Pametani čovjek, on ne gleda, ne traži, ni u malo, ni u puno od dunjaluka¹⁶⁵, tj. od onog što će proći. Jer i malo i puno kad će proći, to je jednako. Kad čovjek ne traži zlata on jest zlato, a čim počne tražiti zlata i časti, tj. on traži đubre i on postane đubre i ništa (ništica).'¹⁶⁶ Ova posve jednostavna ali duboka i umna konstatacija koja se nekoć mogla sresti u akademskim krugovima koji pripadahu dervišima, gnosticima, spoznavateljima tajni, arifima¹⁶⁷ i irfanskim¹⁶⁸ tragačima jednostavnim je jezikom nudila sabranu mudrost koja u prolaznome i trošnome, u fizičkome i nestalnome nije iznalazila puninu vrijednosti za koju vrijedi uložiti sve svoje ljudske potencijale i sposobnosti. I učenika ili tragača za

164 Škrtost, pojam je strukturiran na ovaj način pod utjecajem turskog jezika

165 Dunjaluk, arap. „ovaj svijet“, pojam koji se koristi u islamskom vjerovanju i filozofiji da označi svakodnevni, ovozemaljski svijet, za razliku od „onoga svijeta“, arap. ahireta

166 Misao je citirana prema kazivanjima u Rumijevoj Mesnevi, a citirana je prema knjizi 'Kazivanja dervišima', šejh hadži hafiza Husni efendije Numanagića, strana 227.

167 Arif, arap. dobar poznavalac, gnostik, znalac

168 Irfan, arap., poznavalac značenja, spoznavalac

ovakvim trajnim, univerzalnim, vječnim znanjima bivalo je daleko više no što ih je u suvremenosti, jer materijalizacija je sveobuhvatno obuzela našu modernu kulturu i nadasve civilizaciju, koja nasuprot sebe, mimo sebe, protivno sebi nije sposobna niti što zamisliti niti što domisliti.

Stoga je bilo posve logično u razvijanju ove mudrosti nastaviti iznalaziti praktične korake – traženo je samo originalno, supstancijalno znanje, znanje za uvijek, vječno znanje eliksir, i umnažano je samo znanje koje je *‘pravi ilum*¹⁶⁹ jer ono je takve vrste da nikako ne da čovjeku pogriješiti. Za takvo znanje se putovalo do Kine, takvim znanjem se noćima napajalo sve svoje duhovne i umne moći, tako je znanje čuvano, njegovano, prenošeno s koljena na koljeno i za njega se upinjalo. Ovo je znanje obavezno bilo holističko, cjelovito, sa svim djelićima posve uklopljenima, totalno znanje, *znanje eliksir*, kao neizreciva tajna i kao opća misterija postojanja. *Znanje kao tajna*. Pozitivna jednostavna tajna. Vezano je za neprekidnost postojanja, oduvijek i zauvijek, kad sve bijaše tek točka pa veličanstvenom moći djelatnoga božanskoga sve, od minerala, stijena, bilja i životinja, nevidljivih bića i najprostijih bića dokad se ne ukaza najsavršenije stvorenje, sam čovjek, i dok se njemu ne rekoše *sua imena*. Sve dakle riječi koje su verbalni ili znakovno-zvukovni, vibracijsko-zvučni, glasovno-disajni refleksi značenja, slika, opažaja, tokova, boja, mirisa, kretnji, vibracija, titraja, frekvencija, opsega...Sve to bijahu riječi. Rajske riječi. Svegovor. I sve riječi bijahu pokorne svojim govornicima, i posjednicima, Adamu i Evi, Ademu i Havi, čovjeku i ženi, u iskonu, praiskonu. Nevolje nastaju kod *ulaženja u prekršaj*, nekog prethodnog prirodnog reda. Tad u prekršajima i pogreškama nastaje otpor prema prekršiteljima i po logici stvari prekršitelj postaje nezadovoljan, nesretan, pogrešan, često nesvjestan svoje pogrešne uloge, ili djelomično svjestan. To su mudraci lijepo interpretirali, pogodno za shvatiti svakim ušima: ‘Čim si (ej insan¹⁷⁰ – zaboravni) u isjanu, u pogrešci odmah ne ide ništa kako ti hoćeš i sve ti je nepokorno i ti tad postaješ sve nezadovoljniji¹⁷¹, pri čemu termin isjan treba tumačiti i razumijevati kao neposlušnost. Svakako se treba podsjetiti da je prije naše civilizacije mnoštvo sjajnijih, snažnijih i jačih civilizacija prohujalo postojanjem. Njihova moć je prošla, njihova tjelesa prah i pepeo postali, slojevi nove zemlje i stratuma prekrili ih za trajno, naizgled. Pa ipak ovakve spoznaje teško dopiru do umova i srca pohlepnika i grabežljivaca današnjice. Kao da su gluhi i pored formalnih zvanja i znanja. Štoviše, prosječan um može dokučiti kako i najveći bogataš svoje bogatstvo ne stigne potrošiti na sebe i sam sa sobom, najčešće ono iza njega ostaje bilo nasljednicima, bilo zadužbinama, ali svakako njihovo uživanje je kratka daha.

Zanimljiva je tanahna nit koja dijeli ovu spoznaju od egoizma i egocentrizma ali ju samo vrlo rijetki pređu, preskoče i domisle veliku mudrost- da se treba posvetiti vječnome, trajnome, neprolaznome. Za taj iskorak presudno je *srce i spoznaja* u njemu da je to tako i nikako drukčije i da pravi put uistinu prolazi ovim stazama. Za taj put najpreče je uljepšati svoj odgoj, svoj edab, adab¹⁷² (moral), svoje ponašanje, vrline, svoje visoke ćudi koje podrazumijevaju spoznaju da će se sve to jednoga

169 Termin je doslovno označavao znanje, ali nabreklo trajno nematerijalno i iskonsko znanje u kasnijim inačicama

170 Insan, turc., čovjek, ljudsko biće bez obzira na spol

171 Ibidem, str. 277.

172 Adab, edab, arap., ispravno ponašanje, moral; porijeklo riječi je - arap., *de’b*, običaj, navika

dana mjeriti i nagraditi, da ne treba nikome nikada činiti nepravdu uključivo niti samome sebi. Put uspjeha ide direktno preko strpljivosti koje danas u cijeloj modernoj civilizaciji nema. Suvremenoj civilizaciji nedostaju *zadrška, smiraj*. Za samu strpljivost se odgaja, za nju se trudi, za nju se sprema i bori, za nju se čak dovi¹⁷³ i moli, žudi, ona se traži i išće se pravog mjesta, centra svih strpljenja i ona se vježba. Da, strpljivost bi se u današnjici trebala vježbati kao svaka vještina jer je iščiljela i nestala iz uobičajenih svakodnevnih radnji i međuljudskih odnosa, iz porodičnih i prijateljskih relacija. Poznato je da su brzina, zbrzanost, brzopletost izvorišta grešaka. Stoga smo kao modernost, ili još gore kazano postmodernost prepuni ljudskih prekršaja. Naših je grešaka više no što je kapi kiše u ljetnim pljuskovima, ima ih više no i vlati trave, i više no praški na prostorima pustinjским. Treba pogledati u mezarje¹⁷⁴!

Svako je mezarje škola, univerzitet, akademija stjecanja ovih neprolaznih znanja. U tu školu se nitko ne upisuje a svako je na kraju završi. Svako od nas u mezarju skonča. Mezarje je otvorena knjiga za čitanje i listanje, za prebiranje i naukovanje, samo je obično vrlo mali broj suvremenih ljudi prihvaća. Naime, najprije je važno prvu lekciju savladati, da ćeš jednoga dana tu stalnu adresu zaimati. Stoga ne oklijevaj, spremi štogod za to doba stanovanja. Sve što spremiš zarana za kabur¹⁷⁵, za grobnicu, za mezar, bit će ti korisno. To su prije svega ona fina dobra tankoćutna djela, one plemenitosti prema drugima, ona davanja koja nam teško padaju, ona dobročinstva koja nas uzdižu nad prosjekom, one nevidljive stvari koje samo mi sami znamo da činimo ili ne činimo. Poneki dobar insan čak pošalje za života proučene svete riječi u grobno mjesto, neko ih izgovori nad kamenčićem i sakupi to kamenje za poredati po grobu pokazujući svoj mar, svoju volju i svoju pripremljenost za najvažnije putovanje u životu.¹⁷⁶

Stoga su drevni gnostički učitelji, šejhovi, ti profinjeni mudraci govorili kako ako ovo ne činimo, mi za života mijesimo tijesto života bez kapi soli pa nam tijesto ne valja. Sol je upravo ta nevidljiva doza duhovnih eliksira koji nastaju od našega stida, od naših sevapa¹⁷⁷ i dobročinstava za koja nitko ne zna jer su tad najbolja i najvrednija. To su tragovi naši koji od našeg odgoja pristizahu. Neslano tijesto je neukusno. Ružno. Kako je lijepo potruditi se da nam tijesto i za života bude slasno i nad zemljom i pod zemljom.¹⁷⁸

Svako konkretno historijsko vrijeme i teorije i promišljanja o njemu nose predstave o čovjeku, o jedinki i njegovoj praksi viđenoj unutar društvenosti i obično je to rezultat stanovite intelektualne volje, intelektualnih aparatorija koji se ugnijezde u jednoj obično dominantnoj misaonoj postavci, ideji, čije zaokruživanje i zaodijevanje svih detalja neophodnih za život čine ideologiju tog čovjeka i

173 Dova, arap., molitva, obraćanje Bogu

174 muslimansko groblje

175 grob, tur. kabr, arap. qabr

176 Obično su to Jasini, Tebareke i slične sure kur'anske, kod vjernika islama

177 Sevap. tur., arap., dobro djelo koje se čini

178 Iz nekih mezarja izniču najljepši cvjetovi, krasno vitko drveće, iz drugih pak ne, pa ipak tako očitu razliku većina nikada ne primjećuje, a ona je izvanredna

njegovog vremena. Suvremenost se još drži ušančena u komadićima raspadnutoga prosvjetiteljstva, bilo da je ono naginjalo liberalnim bilo marksističkim težnjama. Naime, te dvije najvažnije koncepcije prosvjetiteljstva, liberalna i marksistička u biti su dva oboda prosvjetiteljstva i sve do oboda XXI stoljeća su pokazale svoju vremenost, historičnost, da kažemo točnije posvemašnju prolaznost, trošnost i neuniverzalnost. Jer, sve su ljudske koncepcije upravo to – ljudski činovi, ljudske preokupacije, ljudske emanacije i stoga jako vremenite, trošne i antropološke, u smislu prolaznosti, trenutačnosti, prohujalosti, mada se prosvjetiteljstvo nadavalo u svojoj protežnosti u XX stoljeću kao univerzalna misao epohe, kao općeprihvaćena misao o nauci, društvu, državi, postojanju, smislovima trajanja i zadaćama svih potencijalnih ljudskih praksi. Tendencije su uistinu bivale na trenutke epohalne, počevši od postavki o jedinstvenom čovječanstvu, pa do općeljudskih vrednota, do univerzalizacije države kao subjektiviteta općih prava, pravnih normi, kodeksizacije javnoga života i javne sfere.

Kako to obično biva, tamo gdje nastaje problem tamo se nazire i njegovo razrješenje, dogodilo se to i prosvjetiteljstvu kao univerzalnom konceptu, i ovdje je XX stoljeće pokazalo najmračnije mrakove baš tih koncepata. Svi protekli fašizmi, nacizmi, socijalizmi, marksizmi, komunizmi su odnijeli 20 milijuna života, ali se jedinstvo u slobodarstvu svijeta nije dogodilo, niti su brojni narodi Planete pristali šutke i umiljato utonuti u sliv globalnog kapitalizma pod okriljem Zapada. Prvi svjetski rat je srušio zgradu samog Zapada, a drugi svjetski rat je rascijepio kolonijalizam kao zlatno tele Zapada koji je odatle crpio neviđene resurse za svoj razvoj i time kulturalno stradao. Kad se urušio i Sovjetski savez kao blok istog tog prosvjetiteljskog racija, on je ostao poluopustošen kao globalni, kao zamišljeno jedinstveni svijet. Na kraju je ostala oglodana kost prosvjetiteljstva, a neoliberalizam je više kritiziran od ma koje druge misaone i društvene opcije upravo na Zapadu, skoro koliko i na periferijama Zapada. Danas se svijet cijepa u bezbroj komada, fundamenti prosvjetiteljstva su zdrobljeni i ostala je zjapeća mehanistička varijanta nekad rogobusnog sistema. Naime, grešaka i prolaznosti ove ideje a potom i ideologije je puno. Na terenu su potvrdili svoju trošnost. Ona je prije svega sadržana u pretjeranoj racionalizaciji, uskim pogledima na bilo koju temu ili proces bez imalo uključivanja cjeline promatranja i percepcije, bez duše, da se tako izrazimo, imajući prije svega u vidu odsustvo univerzalnih prirodnih zakonomjernosti, cijele sfere neizrecivosti i apsolutno susprezanje duhovnih zasada koje nikada nisu prestale klijeti i bujati u čovjeku, društvu i planetarnoj civilizaciji. Kad je ideja vječnosti jednom uklonjena s misaonih obzora, nije prestala postojati jer je tako nešto nemoguće na oksimoronski način, pa je sa strane vrebala prilika da se u svoj svojoj veličanstvenosti pokaže ogladnjelom ljudskom duhu.

I desile su se brojne nove historije koje ispisuju mali narodi, male društvene skupine. Duhovni zasadi kliju na sve strane, jer neuništivi kakvi jesu, oni nanovo vraćaju potrebu svog uključivanja u smisao postojanja i smisao bilo kojih društvenih tokova, procesa i događaja ne bi li se pronašao duboko zapretni smisao. Postkolonijalni projekti i procesi ne jenjavaju. Svijet nije ukalupljen kako se to planiralo u radionicama prosvjetiteljstva i racionalizacije. Gotovo ni jedna žilava i originalna kultura svijeta nije uginula pod utjecajem suvremenosti. Štoviše, i dalje je puno je glasova makar je jedan svijet i njihova je čujnost sve snažnija.

Suvremena misao o društvu nije više sposobna tumačiti sebe i vrijeme oko sebe dok vidi čovjeka samo kao atomiziranu individuu, slobodni atom, jer takav svijet niti može preživjeti tu uskost kojom se kiti, niti je to uopće bio moguće u bilo kojoj historijskoj fazi razvoja svijeta, ljudskoga roda i civilizacije razumnog čovjeka. Inače, naša će civilizacija utonuti u najmračniji mogući scenarij utjerujući svoju 'slobodnu misao' u brze, prebrze i posve tehnicizirane procese, posebno vezane za umjetnu inteligenciju i produkte koji se navješćuju ili već su poznati iz Silicijske doline, nove doline odsustva duhovnosti.

Pretjerana racionalizacija utjeruje zebnju u kosti svakome biću koje se smatra odgovornim i etičnim spram cjelovitog biosa, i okruženja u kojemu se nalazi. Stoga je ovaj rukopis posvećen vraćanju kotača zamagljenosti natrag, dovoljno natrag ne bi li se prepoznali zastoji koji postaju preopasni. Uključivanje duhovnosti i etike na svaki mogući način u okoštale ljudske umove, najpreča je zadaća. Naravno, ukoliko ima onih koji bi mogli prihvatiti smjernice, stoga je neophodno nanovo vraćanje počecima kada je sve još izgledalo ili bivalo normalnim. U tom davnašnjem trenu središnje mjesto pripadalo je srcu. Središtu ljudskog bića. Srce je čovjekov čuvar. Ako ne ide iz srca, posao, razgovor, djelovanje, bilo što, stvari treba prestati činiti. Onda kad srce zaišće. Kad se pojavi srčana aura, *haloo* oko srca koji treperi stvaralačkim nagonima i kreativnim zasadama, tad treba prionuti poslu. Ali, ovdje nije riječ o bilo kojem srcu, već o onome koje se trijebi, pročišćava, preispituje, koje se od strane njegova vlasnika čisti, *glanca* tisućama detalja, nijansi, propitivanja, kritiziranja, popravljanja... Popravke se vrše vrlinom. Dobročiniteljskim nakanama koje su u suvremenosti posve nestale, jer za to je suvremeni koridor pretaman.

Srce se čisti i suzom i plemenitošću, i posebno strpljenjem, što je također nespojivo sa suvremenim tendencijama prevelike ubrzanosti, brzopletosti tehničke munjevitosti, trke u naoružavanju i tehničkim nadmudrivanjima, prestižima po svaku cijenu...Stoga je pravilno i višeslojno sa etičkim utemeljenjem i etičkim konzekvencama impregnirano stjecanje znanja jako važno. Potrebno je neprestano učiti, naučiti, proučavati, stalno preispitivati, promišljati i s tim posvećenim znanjem djelovati. Djelovanje je sastavni dio procesa učenja i naučavanja.

Stoga je važno shvatiti smisao bilo kojeg znanstvenog projekta, bilo koje znanstvene činjenice. Ni jedna nije bez duboke, dubinske dimenzije, ali niti bez duboke pragmatičke i često vrlo pokvarene namjene. Svaki cilj u produkciji stoga treba dubinski i više stotina puta propitivati. Ništa nije dato slučajno! Ništa zadato tek tako!, poradi naše ljudske zabave i uživanja. Pravi mislilac je onaj koji to na početku shvati, prihvati, stalno primjenjuje pa se onda u stanju i odvojiti od svjetine, od profita, od karijerizma. Nažalost, suvremenost je sva od pojeftinjenog karijerizma dok se dublji smislovi gotovo i ne spominju. Uz znalce gotovo u pravilu ide i ona uobičajena himba, umišljenost, superiornost i neskromnost. I ovdje je neophodan kopernikanski obrat – ne može biti mislilac, znanstvenik, filozof niti gnostik nitko tko nije skroman. Sve mimo skromnosti je opasno, makar da je jako prisutno u svijetu mislećih ljudi, znanstvenika i tragalaca a za rješenjima brojnih pitanja i dilema svijeta. Hadis/ Predaja poslanika islama je neumoljivo primjenjiva na ovu matricu promišljanja i zaključivanja:

‘Moj Gospodaru, poživi me skromnog, usmrti me skromnog i proživi me sa skromnima’.
(Revahul Tirmizi, prema djelu Gunja...)

Svi takvi su dakako zaklonjeni od viška briga i tereta trajanja, ali ako nisu svjesni te svoje zaklonjenosti onda su gubitnici, jer sve dok su zaklonjeni i svjesni svoje zaklonjenosti oni su na dobitku, skromni i bez potraživanja viškova. Odmah iza toga neophodno je očistiti i pojedinačne organe koji su nam elementarne alatke spoznaje i djelovanja. Potrebno je očistiti oči, uši, ruke najprije od strasti, od ljutnje, agresivnosti i arogancije kao gotovo neizostavne osobine suvremenih ljudi, pogotovo ako im se može uz ime dodati ‘uspješni’. Zavist je također prisutna i ona često iskrivljava percepciju prosječnog promatrača. Zavist je snažni pokretač djelovanja ali nevjerojatno iskrivljuje poglede, zamagljuje percepciju. Očišćena ljudska čula tek očišćena su u funkciji pravog, očišćenog ili čistog znanja, bilo teorijskog bilo praktičnog. Tada je moguće govoriti i o *krunskom znanju*, onome znanju za koje se ne trudimo karijeristički, pragmatičko-mehanički zarad prestiža, uspjeha, slave, novca. Jer, svi ovi parametri također iskrivljuju znanja, spoznaje, obzore, tek posve skromno očišćeno stanje duha i tijela istraživača koji želi znati radi znanja i radi konačne ravnoteže znanja, kao zadovoljstva Gospodara svih znanja koje može doprinijeti ozdravljenju planetarnih spoznajnih moći i učinaka na svijet realnosti oko nas. Ispomoć iz Vječnosti je važna, eshatološka ispomoć koja obujma prethodno, sadašnje i trajno, a trenutak iluminacije i spoznaje je samo jedan u tisućama trenutaka koji su nanizani u neizrecivo savršen kozmos i univerzum svuda vidljiv oko nas.

Ovo gotovo bestežinsko stanje kod promišljanja i tragalaštva nesumnjivo je svako misleće biće makar nekad u životu osjetilo, jer je to ona faza prosvjetljenja koja dođe nenadano, u hipu, slučajno, ne nadajući joj se, i za što je potrebna prisebnost, osama, meditacija, usamljenost ili posve nestandardno ponašanje koju naša suvremenost gotovo ne trpi, ne podnosi, prezire. Njoj je svojstvena vidljivost, povanjštinjenje, izopačenost, prisutnost svemu javnome, otvorenome, izvrćenome...U međuprostoru između svakodnevnice uključenosti u svijet života i one tajnovite izmaštanosti kad nam misaono-srčani aparatorij motri pojave i činove smješten je prosto jedan berzehski prostor koji je neizmjereno važan dobrim misliocima. Društvenim posebice. Tada na njega djeluje uzvišena sila, duboko posvećena pripomoći svemu dobrome. Veliki umni znanstvenici svjedočili su ove trenutke poput Nikole Tesle, Bohma, Keplera, Ghazalija, Ibni Arebija, Nitschea, Heideggera...Spuštanje vrijednosti događa se u međuprostoru gdje smo odmaknuli od svog ega, svog materijaliziranog i profanog tjelesnog aspekta i gotovo primaknuli uzvišenome; to je jedna čudnovata staza, međuprostor, napuknuće inspiracije, ilhama¹⁷⁹, heurističko polje, u njemu se nakapavaju eliksiri pravog znanja. Primicanje egu je kao primicanje vatri. Primicanje svjetini je kao primicanje drugoj vatri. Ne zna se koja nas više prži. Uropaštava!

I čim se kod tragalaca za istinama ovo zagubi, čim se prestane zahvaljivati na posebnosti ove vrste, nastupa svakovrsno siromaštvo, a ovo spoznajno je najteže, i svakako je rezultat naše nezahvalnosti. Zahvalnost svakako donosi bogatstvo. To su bogati posigurno kušali bogati, shvaćajući da je najpreči

¹⁷⁹ Ilham, tur., inspiracija

komunikacijski kod spram Živoga, 'koji nikad proći neće, onom živom koji nikad proći neće'.¹⁸⁰ Tragalačku skromnost spoznali su svi veliki učenjaci, tragači za istinama Postojanja i svjetova, jer su bivali svjesni da su sa svakim novim spoznajnim otkrivenjima iza njih, mimo njih i daleko od njih ostajale neiscrpne riznice znanja, mudrosti, otkrića, spoznaja, stanja, misli, logika, dijalektika, analiza, sinteza i beskrajna zatvorenih znanja koja išću, traže i mole da ih se spozna, ne bi li se spoznao i njihov Tvorac, Prvi um, Prvo pero, kako ih nazivaše Muhjudin ibni Arebi.

Nažalost dubokih a skromnih umova, pošto prečesto stvarna dubinska povezujuća, sintetizirajuća znanja bacamo, odbacujemo, zaboravljamo pa i svjesno ukoliko nisu profitabilna, isplativa i valutna u odrazi jezive pragme, iz srca većine, posebice iz srca istinskih istraživača nestaje blagoslov, ili nadogradnja znanja. Onaj začudni sloj u svakom proučavanju, naukovanju koji odjednom bljesne, onaj prosjaj uma, ona nepredviđena ideja, ono zlato od žice spoznaje koje je uvijek rezultat nesebičnosti a nikako ne sebičnosti i pohlepe. Onaj pradrevni blagoslov ili umnažanje istinskih spoznajnih iskrica se zarad pohlepe i iz pohlepe drukčije očitovanih umnih snaga sužava, znanje se osipa, drolja se, nestaje ona dodatna vrijednost kao nagrada iskrenom tragaocu. Počesto u takvim ostrašćenim nakanama zaokuplja nas ono što nas se ne tiče, zaokuplja nas tuđi uspjeh, tuđa dobra ideja, tuđe postignuće ali ne iz radosti tragalaštva ili želje da se zajednička riznica ljudskih moći spoji u veličanstvenu aureolu najkorisnijih i najboljih znanja i umijeća, vještina i praksi svima na korist i svima na radost. Tuđi privatni život, tuđa putovanja, tuđe navike, tuđa intima, tuđi život nas zaokuplja, ono što smo u suvremenosti imenovali začudnom riječju, voajerizam, bilo da je to viriti drugoga kroz ključanicu, bilo da je to viriti drugoga kroz plašteve i konekcije društvenih mreža i zamki.

Nema sumnje da je jasno da tko iskreno zaišće uvećavati svoja znanja, posebno holistička univerzalna znanja, treba biti spreman uvećati i svoju bol; to se može naći u Tevratu. Jer, navale voajerističke okoline nikoga ne ostavljaju na miru u suvremenosti naših bića i društvenosti. Tad se obično klatimo između dva nespojiva kraja, Njega i Njegovih stvorenja. I jedna i druga strana pozivaju sebi, otimaju se za nas. Ljudi te žele za sebe, On te želi za sebe, pa i kad biraš kamo ćeš se okrenuti, neka to bude najbolji izbor. Jer, kod izbora Njega, kuca se samo na jedna vrata, Njegova vrata, a kod izbora Njegovih stvorenja, kucanja su na mnoga i brojna vrata, često bez kraja i konca, sva drukčija, sva odstrelna i manje više sebična. Tuženje je lakše Jednome nego mnogima, jer ta potpuna ili upotpunjena posvećenost ka jednome izvoru koncentrira široku energiju ka svodivome, poslije čega onaj prekrasni iluminatni zasvod dobro utemeljenog razuma, osjećanja, stanja spoznajne radosti dolazi do izražaja i prvome poput Učitelja o kome je riječ, ali i svakome narednome biću koje se zoadijeva tom novom mišlju, razumom, dotad nespoznatom linijom providjenja i nastupa beskrajna radost učenika, jednog ili više njih, koji je postaju potpuniji, koji suoblikuju svoju dušu novim idejama. Ima li što raskošnije i ljepše u našim životima?

¹⁸⁰ Na više mjesta u sjajnim narativnim hikajama obraća se svojim slušateljima poliglot i alim, znalac i filozof, Husni efendija Numanagić u mnogo godina nakon njegove smrti skupljenim bilješkama lijepog naziva 'Kazivanja dervišima', u izdanju Dobre knjige iz Sarajeva, 2018. godine, strana 289.

Putanja čuvanja vlastite aure misaonosti, dovršenosti ili ukupnosti vlastitih snaga su svakako duboko u nama prisutne, već postoje u čovjekovoj datosti kao umnog bića, posebice kao bića jezika, tog nezamjenjivog komunikacijskog koda i forme koju u prirodi na ovaj način posjeduju samo ljudi. U tim dubokim, često zapretenim riznicama, bogatim riznicama svih dokučivih stvari i pojmova je obilje koje nama garantira da svaki način spoznajni organ, svaka naša osobena osobnost, mi kao cjelina jesmo ponajljepši dar spuštan na osobit način iz okruženja, visokoga i niskoga svijeta, stoga je u nama i moć jezika, i potencijal matematike, i snaga najljepše teorije, i dubina svake muzikalnosti, i radost svakog ritmičkoga pokreta/nja, i sjaj svakovrsnih boja i međubojja, sve baš sve najtanahnije je u nama samima. Stoga je začudno koliko *homo sapiens* žudi za poizvanjštinstvom, za poizvraćanjem ka drugima, ka sredini oko sebe, bez sebe, koliko je tužno odbacio samoga sebe, predao se efektima i prevarama fluidnosti vlastitoga bitka sve umišljajući da je to ta začudna i direktna prozirnost postignuća. A zapravo je jedna od najbešćutnijih zamki koju je sam sebi čovjek uma i emocije, čovjek razuma i srca mogao nabaciti na egzistenciju. Otuda nije začudno da je on u suvremenosti u jezovitoj ubrzanoj potrazi za stvarima, a nijem je i tup za Gospodarom svih tih i bezbroj drugih nedotaknutih stvari. Gotov paradoksalno i groteskno. Prava spoznaja dolazi u srcu a nije u bilježnicama, dolazi od sveobuhvatnosti Njega a nikako ne od ljudi, na način voajerizacije.¹⁸¹

181 U predgovoru trećemu francuskom izdanju 'Društva spektakla' Guj Debor 1992. godine jasno kaže da je ova njegova knjiga napisana s namjerom da naudi društvu spektakla. 58-a teza je nominirala društvo spektakla. Aksiom je da se spektakl zasniva na ekonomiji obilja, a proizvodi takve ekonomije teže dominaciji nad čitavim tržištem spektakla. Debor ponavlja da društvo spektakla teži modernizaciji i unifikaciji. Čak je 1989. godine ruska birokracija kao na prebačeno dugme prešla na ideologiju demokracije i priznala 'homo operatera' (čovjek prekidač). Taj je događaj trajao jedan dan. Kao post znak. Pao je Berlinski zid. Kao i drugdje i ovdje prednost se daje znaku nad označenim. Kopiji nad originalom. Predstavi nad stvarnošću. Pojavnom nad suštinskim. Iluzija je sveta. Istina je profana. Sve nekad neposredno življeno i doživljavano je odsada svijet prizora. Fragmenta. Fragmenti su sve brojniji, odvojeniji. Tako nastaje novi svijet, lažni svijet. Najnovija slika obmanjuje čak i samu sebe. Spektakl je skup slika. I društveni odnos je posredovan slikama. Njega stvaraju masovni mediji. I to je kao pogled na svijet koji se materijalizira. Ovo je samo srce nestvarnosti ovog svijeta, u vijestima, propagandi, reklami, zabavi – vladajućim oblicima života. To je monopol nad našim slobodnim vremenom. Određuje nam ga mas-medijski sadržaj. Moderno industrijsko društvo je društvo spektakla. I to umjetnog spektakla. U tom ekonomskom poretku ciljevi su ništa, a razvoj sve. Spektakl ne teži ničemu drugom do samom sebi. Spektakl je glavni proizvod današnjeg društva. Uloga glagola *to be* (biti) zamijenjena je ulogom glagola *to have* (imati), a on glagolom *izgledati* (to like). Čovjek više nije ono što jest, već što ima, tj. kako izgleda. Svijet nam se pokazuje, jer ne može biti direktno doživljen. Umjesto dodira mi imamo pogled. (To čulo je apstraktno i prilagođeno apstraktnosti modernog društva). Spektakl je suprotan dijalogu. On je odraz slabosti zapadnog filozofskog projekta – koji je u osnovi akcija shvaćena kao predstava.

Religijske iluzije sad su spuštene na zemlju. Raj nije na nebu već je ugrađen u sam život. Postaje tehnološka vizija i vrhunsko odvajanje čovjeka od samoga sebe. Moderno društvo nema sna. San je društvena potreba, a spektakl je noćna mora modernosti. A cilj spektakla je specijalizacija moći. S tim da 'nove tehnologije' stvaraju 'začarani krug izolacije'. Auto, TV, internet – gdje raste 'usamljena gomila'. Nastao je iz izgubljenog jedinstva svijeta- Holizam presahnuo. Osjećajnost izumrla. Transcendentno zaboravljeno. Mrtvo mrtvilo živih ideja i živoga življenja.

Promatrač se nigdje ne osjeća kao kod kuće, jer je spektakl svuda. Spektakl realne predmete, robu, izokreće. Odvaja od njihove stvarne vrijednosti. Razvija se samo ono što je kvantitativno. Brojivo, izbrojivo. Metrika, statistika. Stoga moderna društva imaju težnju ka općoj banalizaciji. Medijske zvijezde su postali specijalisti za privatni život. Služe za poistovjećivanje ljudi kojima tako pružaju nadoknadu za fragmentirani život i stvarnost. Celebrity nije individua. Najdublje mjesto koncentriranog spektakla je policijska država.

Sveobuhvatnost podrazumijeva proći cijeli zatvoreni krug opsjena, obmana, pseudoznanja, spektakla moderne civilizacije i povratak iskonu koji je poštuje sve, pa i najsitnije zakonitosti dobrog življenja. Kad se poštuju svi detalji čovjek zalazi u zonu dobivanja ili zaprimanja pozitivnih energija, vibracija, frekvencija, svjetlosnih nadražaja, dok kršeći ih, zapada u potpuno suprotno stanje gubljenja energije. Ovo je ponajiskonskija spoznaja kojom bi se trebalo vraćati svaki dan, svaki tren osvještavajući bezbroj prekršaja i nastojanjima da se iz tih prekršaja izade što ljepše i ranije. Ljudski ego neminovno mora prvo biti doživljen, prepoznat, potom učinjen praznim, ispražnjen, potom iskontroliran i napunjen potpuno etički utemeljenim, konzekventnim i konzistentnim mislima, idejama, radnjama i činovima. Samo tako je moguć novi let kao slobodi ljudskosti. Ne treba govoriti da je nešto završeno, poput trijumfalista fukujamskih, jer takav govor je nerazumljivo obmanjivanje i govornika i slušatelja. Nitko sam po sebi osim po Vrhunskoj Volji neće ionako ništa postići. Njeni se zakoni stoga moraju znati, upoznati, poštovati, inače se demijurg igra sa svjetinom, kao jahač na konju što se zna poigravati.

Kako po osobnom htijenju obično teško ide, najbolje je ne htjeti – prema maksimi želim da ne želim! Čak i kad neke stvari ne idu nikako, opet je zamaranje njima bespotrebno, što znači da u dubini srca nešto ne dozvoljava tu pojavu, i tek onda kad se stvar prepusti, stvar se zaima. Usput, svi potencijalni konkretni životni i tragalačko-misaoni udarci se lako podnose. Gotovo da je proklet onaj tko počinje vjerovati u stvorenja kakav je i sam, kad je svatko pojedinačno tako sam i nemoćan. Moć, rekosmo, dolazi od Njega. Većina modernih ljudi je u ovom prokletstvu ukliještena. Ovo pravo znanje je život. Za njega je najvažnije biti neprestano prisutan, osjetljiv, konektiran na najmanje prirodne promjene kako bi se uvidjelo, osjetilo, predosjetilo što se točno sprema. Najvažniji korak ili radnja ili stanje kod najtežih udaraca u životu je ostati pribran. Biti smiren. I upravo je to najteže i najviše nedostajuće modernoj ljudskoj zajednici i pojedincu. Strpljenje je ključ opstanka. Mudrost življenja. Najrjeđe svojstvo u društvu spektakla, zato što se strpljenje ne postiže pukim konstatacijama, izjavama. Strpljenje se trenira, vježba, postiže, dostiže, stoga je nespojivo s ubrzanošću, užurbanošću, brzinom našeg doba. Šutnja i meditacija su dobre metode. Kaže se da je jezik neznalice ispred njegova srca a jezik razumnog učenjaka je iza njegovog srca. Zašutjeti treba češće! Prije ikakva govorenja potrebno je temeljito i razložno promišljanje o tome što se želi reći i postići, pa se treba zamisliti najbolja namjera tog govorenja da bi se tek tada progovorilo.

Između čovjeka i grada ima veza. Pogreške upropaštavaju i gradove i ljude. Ljudsko tijelo, čovjek kao fisis i metafisis ako pogreške čini bilo koje vrste (prejedanje, pretjerivanje, trovanje, ljenčarenje, danguba, ...) srušit će se grad čovjeka, njegovo tijelo ili njegova duša, svejedno je. Isto važi i za veći, brojniji grad, pa ako i u njemu ne budu poštivane granice, mjere zaštite, dozvoljeno i zabranjeno, doći će do rušenja gradova, do njihovog propadanja. Cijela ljudska povijest daje bezbroj primjera ovakvih skončavanja i širih i užih. Rušenje osobnosti, grada čovjeka svakome je poznato, pa ipak ljudi ruše sami sebe, greške donose slabost, bolest, ruše se pojedini organi, potom cijelo tijelo, dolazi do duhovnog sljepila, tromosti, gluhoće, slabosti, razne bolesti okupiraju tijelo ili dušu. Kako bi moglo srce propalog čovjeka spaziti išta izvan njegove propalosti? Srce ruiniranog čovjeka je

ruinirano i bez unutarnje obnove nije kadro promatrati veličanstvenost tame i svjetla, noći i dana, univerzuma i praški svijeta. Tad nije u stanju dosegnuti veliki tron – koji kidanjem svih bezbrojnih uzročnika, uzroka otkriva Uzročnika Živoga. Po istoj logici kad kao tragalac, misaono biće, kao znalac i spoznavatelj promijeniš svoju vlastitu sebičnu, ego prirodu i sami zakoni prirode i kauzaliteta će to osjetiti te će se prema tebi promijeniti i tebi će se podrediti. Logika je jednostavna – kad budeš služio bit ćeš i uslužen, tko bude pokoran i njemu će se biti pokorno. Tko počasti bit će počašćen. Tko se spusti bit će uzdignut. Tko uljepša svoj odgoj, svoje ponašanje i djelovanje bit će primaknut pravim vrijednostima, onoj ploči Levhi-Mahfuzu, trajnih i vječnih znanja i poruka. Uzorno ponašanje obavezno se postiže kroz pokornost najelementarnijim i najvažnijim zakonitostima univerzuma – to su univerzalni neprolazni zakoni Tvorca, Gospodara svih svjetova. Ne može drukčije, naime, kratica mimo ovoga ne postoji. Primarni zakoni tvore sekundarne, ovi pak tercijarne i tako redom. Bez točke nema kružnice, bez linije nema beskonačnosti.

Nasuprot tome, svaka blagodan promišljanja, spoznavanja bit će prekinuta upravo zbog neposlušnosti i nemarnosti koja sve ovo prikriva, preskače ili ignorira. Jednako kako je šaroliki svijet zakona i pravila zastor koji zastire tvoj ego, tvoj nefs¹⁸², tako isto i tvoj ego zastire puninu tvoga srca, najvažnijeg središta u tebi. Samo pak srce i ako se raskrili prekriva tvoju tajnu. A tvoja tajna je ono najljepše što imaš. Pa sljedstveno tome, dokle te okupira svijet ne vidiš svog nefsa, svoj ego, kad ih napustiš, svijet i ego stiće će ti značajno providenje, prosvjetljenje, Gospodar tvoj i svega tvoga. Pa ako si istinski tragalac, istinski putnik na ovome zahtjevnome putu moraš s jednakom ljubavlju pristati i na tugu i na radost. S jednakom pažnjom. Svima je važno pokazati radost, jer je to stupanj više, spoznaja i samospoznaja koja se prikriva kako bi snaga u nama ostala puna i određena. Nikada se ali nikada ne jadaj na svoga Gospodara. To znači da si proniknuo u tajne napredovanja, u tajne postojanja i ne divi se ni jednom svom osobnom djelu. To će te voditi ka oholosti i uobraženosti koji će ti oboje pokvariti čistotu tvojih djela, zamutiti srčani vid i unutarnju jasnoću. Pogotovo ne pristaj na licemjerje, da jedno na van nudiš a da je nešto drugo unutar tebe. Stradat će i tvoje kosti, i meso i krvotok i sve što imaš mehanički u sebi, a kamoli ne ono što se ne vidi okom, ne čuje uhom, ne osjeti čulima...Samo vanjštinu prepuštaj ljudima, nutrinu svakako dodatno čuvaj za Hakka, Svjedoka svake tvoje sekunde trajanja. Suprotno, licemjer, munafik¹⁸³ sav je u zagrljaju nefsa, ega, novca, moći, svjetine, dunjaluka, strasti, želja, užitaka...sva mu je briga zalogaj, društvene beneficije, karijera, uspjeh, svakodnevnih užitak, i tad je čovjek sam sebi rob. Rob svoga ega, strasti i kojekakvih prolaznih tričarija.

Tko se rastavi finim spoznavanjem opni oko sebe i kidanjem njihovih sebičnih nakana, rastavit će se od raznih pogrešaka, grijeha, i imat će uvida kako su se nebo i zemlja rastavili pa svako svoju ulogu obavlja, a istovremeno se približava bitku, onako kako se zjenica približava bjeloočnicama. Samo dva mala očna kapka su dovoljna da se prekrije najširi horizont koji smo sposobni promatrati u ljetnim noćima, kad nam se čini da vidimo najdalje. Pa i cijeli svijet da nam stane u zjenice, u vid

182 Nefs, arap., "vanjski čovjek", egoistična priroda čovjeka vezana za vanjsko i materijalno

183 Minafik, arap., licemjer

očinji, tek dva mala kožna kapka ih prekrivaju i mi ništa osim mrkline ne vidimo sve dok ih ponovo ne podignemo. Kako jednostavna a kako velika lekcija stanuje u ovome primjeru.

Tražiti elitističko znanje, *ilmi-ledun*, koje se direktno spušta rijetkima, to je hrana tajni srca. To je tajna koja postaje tajna bićima. A o tome neki posebni tekst, nekom drugom prilikom.

Literatura:

Beck, Urih, *Svjetsko rizično društvo, U potrazi za izgubljenom sigurnošću*, Novi Sad, 2011.

Chritser, Chas, *Moral panics and the Media*, Buchingham, Philadelphia, 2003.

Chomsky, Noam *Nužne iluzije*, Novi Sad, 2000.

Erazmo, *Pohvala ludosti*, Reč i misao, Rad, Beograd, 1969.

Fejzić Čengić, Fahira, *Nelagode s medijima*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2016.

Fejzić Čengić, Fahira, *Kao ribe u vodi, Ka filozofiji medija ili kako opstati s medijima*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2018.

Keen, Anrew, *Internet nije odgovor, Book marker*, Ljevak, Zagreb, 2018.

Musić, Elvir, *Riznica mevlevijske mudrosti*, Ibni Sina, Sarajevo, 2018.

Numanagić, Husni efendija, *Kazivanja drevišima*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2018.

Ozdalga, Elizabeth, *Nakšibendije u zapadnoj i centralnoj Aziji*, Biblioteka sedam, Sarajevo, 2009.,
prijevod Alija Dilberović

Rumi, Dželaluddin, *Mesnevija*, Behrambegova medresa, Tuzla, 2016.

Eternal Modern craving – Success as a Destruction No one Could be a Creative Thinker, Scientist, Philosopher or Gnostic before being Humble

Abstract

The one who separates from shells of his and breaks his selfish intentions through fine cognition will separate itself from all variations of mistaking, wrongdoing, and will have insight to how the Earth and the Sky have disassembled, each performing its role, at the same time converging towards Being such as pupil of the eye converges to the scleroses. Only two tiny eyelids are sufficient to cover the widest horizon we look at in the summer evenings when it seems we see the furthest. Even if the whole world fits in our pupils, in the apple of the eyes, just two tiny skin eyelids could cover it and we see nothing but the darkness until we raise them again. Such a simple but such a miraculous lesion is given by this example.

Key words: success, ego, humbleness, love, heart, elitist knowledge, self-knowledge, spectacle.

This journal is open access and this work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.